

Dom i ljub

V Ljubljani 15. decembra 1943

56 — Štev. 48

„Slovenec koledar“
v vsako hišo!

Da naš narod ne pogine!

Ze davna zgodovina nas uči, da so nekdaž na naših tleh gospodovali mogočni narodi, ki pa jih dandanašnji pozna samo še zgodovina. Narodi so izginili, za njimi je ostalo le ime, o nekaterih pa niti ime ne več. Za njimi smo to našo sedanjo rodno zemljo zasedli mi — Slovenci. Nismo se pred svetom postavljali s svojo mogočnostjo, pač pa smo, dasi majhni, v sredi mogočnih narodov obstali, kar je pravi čudež. Obstali pa smo zato, ker so naši predniki, dasi v trpljenju in bojih, živelj poštno, ker so ljubili svoje domače ognjišče, ker se njihova mladina ni udajala strastem, marveč delu in dolžnosti do Boga in svojega rodu.

Mogočni so bili Rimljani, ki so nekdaž tod vladali. Mogočni so postali, ko so živelj preprosto in poštno življenje. Ko pa so prevzeli, jih je hkrati prevzela strast, svoj mogočni tilnik so uklonili v jarem pohote ter so nato izginili, da so napravili prostor drugim mlajšim in svežim narodom. Rimski zgodovinar Tacit, ki je živel že v časih, ko je med Rimljani vladala bela kuga, je svoje rojake svaril pred razuzdanostjo. Postavljal jim je vzglede v severnih narodih, ki so krepstnega življenja ter se ne udajajo pohoti. Rimljani se niso brigali za te vzglede ter so po svoje živelj tja v en dan. Prišel pa je dan, ko je krepstni barbarski severni narod razgnal gnilo rimsko državo ter na njenih razvalinah ustanovil novo državo, ki je postala nositeljica nove krščanske kulture.

Čistost v narodnem življenju je namreč najslabša pogonska sila narodovih dejanj in njegovega dvigjanja. »Če smo čisti, smo sposobni, da se dvignemo tja gori do zvezd!« pravi pesnik Dante. Tri reči so človeku ostale od vse krasote, ki jo je človek užival v raj: zvezde na nebu, cvetice na zemlji ter nedolžne otroške oči. Nič ni lepšega, kakor to zadnje. Francoski pisec Rousseau, ki je mnogo kriv, da se je svet tako odvrnil od krščanstva in njegovih moralnih nauk, je vendarle spoznal, kako lepa je čistost mladega človeka. Zapisal je namreč: »Privedite pred me čistega mladeniča 18 let, pa vam povem, da je tak mladenič najlepši okras vsega sveta!«

Veliki močje vseh narodov so se vsekdar zavvedali, kaj pomeni čistost za človeka in narod. Ko se je pred kakimi 60 leti v Italiji mudil sloveči nemški kipar Achtermann, ga je tedanji italijanski kralj Viktor Emanuel posil, naj bi mu naredil kip boginje nečiste ljubezni Veneri. Kipar pa je kralju sporočil ta le odgovor: »Vsa Italija nima toliko zlata, ki bi me premamilo, da bi šel in napravil kip boginje nečistosti.«

Treba pa je velikega junaštva v sredini tega spačenega sveta ohraniti čisto srce, zlasti ko v vsakem kinu, gledališču, izložbenem oknu, listu in knjigi kar mrgoli vab, ki mladega človeka vabijo v nečistost. So ljudje, ki se resno trudijo, da bi vso mladino omadeževali. Tudi Slovenci imamo take ljudi, ki bi radi pokvarili vso slovensko mladino. To načrtno dela komunistem, dasi dobro ve, kako da se s tem izpodkopuje zdrave korenine narodove bodočnosti. Pa to njega malo briga, ker mu ni za narod, marveč le za službo satanu. Poleg pravih komunistov so na delu tudi njihovj pomagači, ki se že dolga desetletja javno rogajo mladeniški čistosti, češ da je o nekaj nemožatega. Ti, ki so sami skvarjeni, tako govore ne iz svojega prepričanja, marveč zato, da bi s tem opravičili svoje zavoženo življenje. Ni jim mar narod, ne sreča družin, marveč hočejo imeti za svoje za blode le izgovor, češ, saj je vsak enak.

»Slovenska mladina pa naj ve, da je le v čistem življenju njena lepa bodočnost za ta in onj svet. Naj tudi ve, da je le na čisti mladini zgrajena lepša bodočnost slovenskega naroda.«

Saj morda vsi hočemo, da slovenski narod živelj

Znamenje sredi slovenske vasi

Vojni dogodki preteklega tedna

Uspešni boji v Italiji

Nemško uradno poročilo od 6. t. m. govori, da je v južni Italiji bilo zadnje dni slabo vreme, zaradi česar so bili živahniji boji le po nekaterih odsekih. Zbitih je bilo 6 sovražnih oklepnikov, ki so tipali naprej ob jadranskih obali.

Nemško uradno poročilo od 7. t. m. naznanja, da so se v gorovju Mignana razvili hudi boji. Sovražne nadmočne čete so silno napadale. Nemci pa so izvajali hude protinapade. Nekateri vršinci so večkrat menjale gospodarja. Boji so še v teku.

Nemško uradno poročilo od 9. t. m. sporoča, da so včeraj na zahodnem in vzhodnem delu tega bojišča bili le manjši boji. Sovražni sunki so bili odbiti, vdori, ki so nastali prejšnje dni, so bili s protinapadi očiščeni. Za višino jugozahodno od Venafra so boji še v teku. Letalsko delovanje je bilo na obeh straneh živahno. Tukaj je bilo zbitih 16 sovražnih letal, nad Sredozemljem pa 6.

Nemško uradno poročilo od 10. t. m. pravi, da se je sovražnik na obeh straneh ceste v Cassino polastil nekaterih gorskih hrbtov. Boji so se menjavali na obeh straneh, nakar je nemška obrambna črta bila pomaknjena za nekaj kilometrov nazaj proti severozahodu. — Na vzhodnem delu bojišča so Angleži izvedli več manjših napadov, ki pa so se ponesrečili. Na tem bojišču je bilo zbitih 9 letal, 2 letali pa nad Sredozemskim morjem.

Vsi sovjetski napadi odbiti.

Nemško uradno poročilo od 6. t. m. naznanja, da so sovjetske čete včeraj ves dan na-

padale pri Kerču, da pa so njihovi napadi bili od nemškega topništva razbiti po večini že pred nemškimi postojankami ter je bilo pri tej priliki zbitih 25 sovražnih oklepnikov. — Južno od Kerča so rumunske čete napadale ter napredovale. Tako je sovražno mostičke tukaj bilo spet zoženo. — V velikem Dnjeprovem kolenu je sovražnik v velikih snežnih metežih z nadmočnimi silami znova začel napadati. Pri Krivem rogu in Kremenčuka pa so vsi ti napadi bili v hudih bojih zavrnjeni. Na enem vdornem mestu, kjer boji še trajajo, je bilo uničenih 80 sovjetskih oklepnikov. — Pri Čerkasih so nemške čete ponovno odbile sovražne napade ter nekaj skupin odrezale ter uničile.

Nemško uradno poročilo od 7. t. m. pripoveduje, da sovjetske čete včeraj pri Kerču niso več tako silno napadale, pač pa rumunski napad južno od Kerča dobro napreduje. — V Dnjeprovem kolenu je sovražnik svoje napade nadaljeval, bil pa je odbit. Jugozahodno od Dnjepropetrovska je bila uničena večja sovražna skupina. Jugozahodno od Kremenčuka je nemška sila v hudih bojih prestregla sovražne pehotne in oklepne sile. — Pri Čerkasih so Sovjeti le bolj slabotno napadali. Severovzhodno od kraja Žitomir so nemške čete v napadu napredovale ter zavzele več novih krajev, ki so jih izrgale sovražniku. — Povsod je letalstvo posegalo v boje ter dosegalo dobre uspehe.

Nemško uradno poročilo od 9. decembra razglasa, da so sovražni oddelki, ki so v varstvu goste megle napadali jugozahodno od Dnjepropetrovska, bili odbiti, jugozahodno od Kremenčuka so nemške čete ves dan zapletene v hude boje z naskakujočim sovraž-

nikom. Pri tem je bilo uničenih mnogo sovražnih tankov. — Na bojišču med Žitomir in Korostenom se je sovražnik sicer hudo branil, ko so ga nemške čete napadale, vendar ni mogel preprečiti, da nemške sile ne bi bile močno napredovale. — Na srednjem odseku vzhodnega bojišča med Pripjetom in Berezinom ter jugozahodno od Kričeva je sovražnik zaman napadal. Na nekaterih vdornih mestih so boji še v teku, drugod pa je nemški napad bil tako uspešen, da je v nemških rokah ostalo mnogo ujetnikov. — Tudi pri Smolensku so Nemci izvedli svoje napade, ki so dosegli svoje cilje. — Letalstvo je pri Nevelu bilo zelo delavno ter je uničevalo sovražne čete. Sovjeti so tega dne izgubili samo na tem bojišču 53 letal.

Nemško uradno poročilo od 10. t. m. naznanja, da so pri Kerču nemške čete v naskoku zavzele važen vrh, ki ga je držal sovražnik. Sovražni napadi pri Herzonu pa so spodleteli. — Jugozahodno od Kremenčuka so včeraj v hudem snežnem metežu bili silni boji, v katerih so nemške čete prestregle vse sovražne sunke. Tudi pri Čerkasih je sovražnik znova silno napadal. — Pri Žitomiru in Korostenu je sovražnik sicer ojačil svoj odpor, vendar ni mogel ustaviti nemškega napredovanja, ki je dobro napredovalo. — Med Pripjetom in Berezinom ter ob Dnjepru je sovražnik sicer napadal, ni pa mogel vdreti v nemške postojanke, ker so njegove čete bile že poprej razbite.

KRATKE z vsega sveta

Nad 120.000 dreves šidovskih nasadov je bilo v Palestini uničenih v preteklem poletju zaradi maščevanja Arabcev.

1.151.000 delovnih dni so izgubili letos v Angliji zaradi stavk.

V Romuniji so imeli tako dobro letino, da razen racioniranja za čevlje in usnje, ni več nobenega racioniranja.

V Rusiji je umrl Emeljan Jaroslavski, predsednik boljševiške zveze brezbožnikov.

Pred 90 leti je stekel vlak na prvi nemški železnici Nürnberg—Turb.

Na sveti večer bo imel papež nagovor, ki ga bo prenašal radio.

Češki škofo so te dni v pastirskem pismu ostro obsodili komunizem.

Obvezno zbiranje perja in puha so uvedli v Nemčiji.

Izdelovanje mastnega sira je prepovedala švicarska republika.

30% povisek dosedanjih prejemkov so dosegli tržaški delavci.

Kralj Viktor Emanuel je sklenil, da se bo odpovedal naslovu cesarja Etiopije in kralja Albanije, je poročal radio Bari.

V zadnjem času so podržavili vse španske zasehne železnice.

Letos je minilo 50 let, odkar so stopile v življenje rajfajzovke na Bavarskem.

196 kmetijskih žol je ustanovila nemška uprava za Ukrajince v Galiciji.

Vso letošnjo bombažno setev je oblast zasegla na Bolgarskem.

Italija je uradno zanikala, da bi bil pred kratkim usmrčen grof Ciano.

Pri onotedenskem napadu angloameriških letalcev na Split je bilo 200 žrtev, večinoma samih kmetov.

40 milijonov živali so ubili v preteklem letu zaradi krzna.

Na Romunskem lahko kupiš nove čevlje samo na nakaznico proti oddaji starih.

Romunsko-bolgarsko trgovinsko zbornico so te dni ustanovili v bolgarski Sofiji.

Nova stavka rudarjev je izbruhnila oni ponedeljek v angleškem premogovnem ozemlju v Lancashireu.

V ponedeljek, 6. decembra, so začeli s predavanji na vseh oddelkih berlinskega vseučilišča.

Nad 7000 žrtev je zahteval doslej zadnji potres v Turčiji.

Zaradi 13 tatvin je bil v Gradu obsojen na smrt stari tat 42 letni tesar Franc Hojs.

Celo skladišče živil so odkrili v kletnih prostorih dunajske trgovke s tekstilnimi predmeti Terezije Rypka (3 leta ječe in 20.000 mark globe).

Primorci! — Goričani!

GLEDE ČASOPISOV

»Slovenec«, »Slovenski dom«, »Domoljub«, »Bogoljub«, ki vam zopet lahko prihajajo v roke, vas najlepše prosimo, da nam sporočite, če jih prejimate oziroma, da nam sporočite, kdaj jih prejemate, ali jih dobivate v neredu oziroma prepozno. Pišite na uravo »Slovenec«, Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana.

SLOVENČEV KOLEDAR

Znano vam je že od prejšnjih let, da lastništvo »Slovenec«, »Slovenskega doma«, »Domoljub« in »Bogoljub« ter »Slovenčeve knjižnice«, »Svetac« in »Obiskac« izda vsako leto najlepši slovenski koledar Slovenčev koledar. Tudi letos bo izšel v posebno lepi opremi in z nenavadno bogato vsebino. Bo gotovo to najlepša in najzanimivejša knjiga na našem knjižnem trgu. — Koledar je nekaka nagradna knjiga za redne zveste naročnike naših listov. Kaiti le ti ga dobivajo po posebno nižjani ceni. Letos je za vse naročnike gori omenjenih listov in knjižnih zbirk cena koledarju 25 lir, za vse druge pa 40 lir.

Toda, ker vemo, da bi se mnogi izmed vas radevolje naročili na naše časopise, pa še niste imeli prilike, smo za vse Primorce na Tržaškem in Goriškem naredili posebno izjemo, da morejo vsi brez izjeme dobiti koledar po 30 lir, če ga naroče do 25. decembra t. l. Zato pišite dopisnico na upravo Slovenčevega koledarja, Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana. V Goričani pa ga lahko za to ceno do 25. decembra naročite v Katoliški knjizarni, po 25. decembru koledarja za to ceno ne bo mogoče več naročiti, pač pa, če bo še na razpolago, le po 40 lir.

SLOVENČEVA KNJIZNICA

Tudi to že mnogi veste, da izhaja v naši zakodbi Slovenčeva knjižnica, ki se je silno razširila med vsemi Slovenci. Vsak mesec izidejo 3 knjige, na leto torej 36. Brošurane knjige so za naročnike le po 8 lir. Vsakdo se lahko naroči na 36 knjig letno, ali pa le na 24 knjig letno. Naročniki na 36 knjig

letno dobe na koncu 2 lepi nagradni knjigi, naročniki na 24 knjig letno pa 1 nagradno knjigo zastonj. — Tretji letnik Slovenčeve knjižnice je začel izhajati 1. oktobra t. l., toda kljub temu ima še vsakdo čas, da se na ves ta letnik Slovenčeve knjižnice naroči. Naročniki na Slovenčeve knjižnice bomo sprejemali še do 15. januarja 1944. Po hitite, ustvarite si lepo domačo slovensko knjižnico in naročite zato Slovenčeve knjižnice na naslov uprave Slovenčeve knjižnice, Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana.

SVET

to je slovenska poljudnoznanstvena zbirka knjig. Izhaja mesečno po ena knjiga. — »Svet« je edina slovenska poljudnoznanstvena knjižnica, ki v lepi poljudni besedi razlaga različno znanstveno stvarino iz vseh področij šloveskega udejstvovanja. Do sedaj so izšle že sledeče knjige: Denar, Ljudje, Slovenske starostvosti. Kako si pridobim prijateljev, S premočom in kovinami po svetu in zgodovini. V pripravi so pa še številne nove knjige iz zvezdoslovja, o odkrivanju Amerike itd. — Za naročnike so knjige le po 25 lir, vezane pa po 40 lir. V prosti prodaji so obično dražje. Na zbirko »Svet« se naročite pri upravi »Svetac«, Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana.

Primorci! Goričani! Ne odlašajte, ampak pridno naročite naše časopise in zbirke knjig, ki smo jih gori opisali!

Slovenčev koledar pa je tako dragocena knjiga, da jo mora imeti vsaka slovenska družina. Zato ne odlašajte niti dneva, pač pa ga še danes naročite!

Pri tej priliki vam še priporočamo, da naročite znameniti roman v slikah

IVANHOE,

ki ga je založilo uredništvo »Slovenec«. Knjigo krasi 205 krasnih podob. Roman naročite v uredništvu »Slovenec« ali »Domoljub«. Broširan velja 35 lir, v poljlatno vezan 45 lir, v platno na lepem papirju pa 80 lir. Ne bo vam žal, če kupite to lepo zgodovinsko povest.

Goriškim in vsem obmejnim Slovincem

Dragi slovenski rojak!

Iz »Domoljubca«, ki je bil od nekdaj vaš dober znanec in prijatelj, lahko razvidite, kakšna nesreča je zadela naše slovenske kraje v tukajšnji Ljubljanski pokrajini. Dobesedno se je uresničil Prešernov izrek »Slovenec že mori Slovenca — brata!«

Mi tukaj dobro vemo, da o stvareh, ki se pri nas dogajajo, vi tam na oni strani nekaj veste, vsega pa ne. Znano nam je, da so pri vas ljudje, kakor so bili pri nas, ki vas enostransko obveščajo o dogodkih pri nas. Kdor pa je morebiti od te ali oni strani vendarle pravilno poučen, ta je v smrtni nevarnosti za svoje življenje. Zgodi se mu lahko prav tako, kakor se je zgodilo rajnemu Antonu Reju iz Sebrelj, dr. Petriču iz Vipave, Jožetu Burgarju iz Ilirca in tisočim drugih, ki so morali svoje življenje dati, ker so vedeli in spoznavali — resnico!

Vas tamkaj nekateri ljudje strahujejo, pa tako, da tega vi niti reči ne smete. Govore vam, da bi bilo pri nas tukaj vse v najlepšem redu, ko bi ne bilo »bele garde«. Ali vi sploh veste, kaj je to — »bela garda«?

To besedo so iznašli komunisti, in sicer so tako imenovali carske vojske, ki so se l. 1918 in 1919 borili zoper komuniste. Zdaj so to besedo vrgli tudi na slovenske fante. Kaj je pri nas »bela garda«?

To so bile zgolj oborožene vaške straže, ki so rodne vasi branile pred komunističnimi razbojniki, kateri so vdirali v vas in plenili ter morili že leta 1942. Te tolpe je ljubljanska frakcija imenovala »osvobodilno vojsko«. Ta »vojska« pa je zmerom tako nastopala, da je napadala le slovenske neoborožene ljudi. Kadar koli pa se je kaj takega zgodilo, je drugi dan prišla badoglijska vojska ter začela streljati tiste domače Slovence, ki so doma delali, ter požigala njihove domove, češ da so komunisti, ki so prejšnji večer tukaj plenili. Da bi ljudje obvarovali sebe in svoje domove komunističnih plenilcev in badoglijskih požigalcev ter streljačev, so prosili, naj jim vojaška oblast da orožje, da se bodo sami branili. Vojaška oblast jim je nazadnje orožje res dala, iz česar so nastale vaške straže, ki bi bile slovenske domove kaj kmalu rešile komunističnih plenilcev. Toda kmalu je višja kraljeva komanda uvidela, da bi ji to ne bilo prav, ter je začela vaške straže ovirati pri zasledovanju komunističnih tolovajev, na drugi strani pa — to je zdaj nesporno dokazano — je komunistom delila orožje in strelivo. Samo na postaji Straža pri Novem mestu so komunisti od kraljeve vojske dobili tri vagone strelja. Tako je kraljevska vojska armada na eni strani podpirala komuniste, na drugi strani pa zaradi njih požigala slovenske domove ter streljala slovenske talce, med katerimi je bilo polno nedolžnih ljudi.

Ko je slavna armada Savojskega kralja doživela razsulo, so generali veleli vse orožje dati na razpolago komunistom, zaradi katerih je dotlej od badoglijskega orožja bilo pobitih že stotine Slovincem.

Vaške straže so v tem prelomu bile prepučene samim sebi ter so se združile. Imele pa so vse ta namen, da ne bodo nikogar napadale, marveč zgolj branile sebe in svoje domove. In komunisti zdaj niso padli po kraljevih junakih, marveč po naših fantih ter jih s pomočjo badoglijskih topov, badoglijskih tankov in badoglijskih topničarjev ponekod res premagali in več sto zajeli. Večino njih so zverinsko umorili, druge pa vtaknili v svoje vrste, da morajo zdaj v prvih vrstah po kovanju za komuniste in Stalina.

Na tisoče fantov in moč pa je zdaj rešenih in so se zbrali ter zdaj organizirajo Slovensko domobransko legijo, ki bo, ko bo nemška vojska razbila komunistične tolpe, potem deželo samo varovala in branila.

In za to gre! Mi Slovenci hočemo ohraniti svoje življenje, ki nam ga — Bogu bodi potuženo — zdaj ne ogroža noben narodni sovražnik bolj, kakor ga nam ogrožajo komunisti, katerim pa je za narod malo mar, marveč hočejo zgolj zaneti povsod komunistično revolucijo. To jim je glavna stvar.

Zastavo v tem boju nosijo ljudje, ki so se v Moskvi pri Stalinu šolali za mednarodno komunistično revolucijo. Drugi so jim nekaj privesek, ki se ga bodo takoj znebili, kakor hitro jih rdeči tolovaji ne bodo več potrebovali.

Vam seveda pripovedujejo, češ da so zgolj »slovenska osvobodilna vojska«. Vi jim morebiti še verjamete, dasi smo prepričani, da ne več vsi. Ko bi ti ljudje bili res Slovenci, ne bi bili že od vsega začetka morili zgolj slovenskih ljudi, najboljših ljudi, kar smo jih imeli.

Vi, kateri vse to že veste, morate kajpada zdaj molčati, ker to tudi veste, kako naglo zadene krogla v tilnik tistega, ki kaj godrnja. Ali je to osvoboditev? Le verjemite nam, ki že dve leti in pol moramo prenašati vse to strahotno gorje, da gre za goli, brezsrčni, kruti in protibožni komunistem, ki mu ni nobena stvar na svetu več sveta. To je prvi Antikrist, ki se zdaj oblači za rablja, zdaj za Savojsca, zdaj za Rusa, je pa pripravljen obleči tudi mežnarjevo haljo in iti k maši vabit, če bo s tem mogel koga preslepiti.

Nekaj let pred to vojsko je v Ljubljani izšla knjiga, ki opozarja Slovence na nevarnost organiziranega komunizma. Na čelu te knjige je bila podoba: Tolpa divjih obrazov strelja na bežeče slovenske ljudi, domovi gore, kri teče, da je vse rdeče. Zraven pa stoji nekdo, ki začudeno vam v obraz sprašuje:

»Vi vidite vse rdeče, jaz pa nič ne vidim!«
O, takih je nekaj še vedno tudi pri nas, ki še danes, ko je na en dan komunizem poklal več sto naših najboljših mož, med njimi celo vrsto aktivnih častnikov, ne morejo ali nočejo videti rdeče revolucije.

Kdor še danes ne vidi, da je vse to, kar se imenuje OF, rdeče, ta je ali zločinec in sokrivec ali pa popola bebec.

Slovenci ob mejah, ura bije tudi za vas, da spregledate tudi vsi tisti, ki še niste. Če boste spregledali, boste morali tudi svoje storiti, da se zajeti za zločinski val, ki hoče vse rdeče napraviti s krvjo našega naroda.

Kdor pa tega ne mara, bo sokriv vsega zla, ki pribaja nad naš narod.

Oni to imenujejo osvoboditev — je pa v resnici samomor, kar počno. Vzemite v roka svojo zdravo pamet, ki jo je ljubi Bog Slovincem dosti dal, ter odgovorite na vprašanje:

Ali je res potrebno, da mora ravno naš slovenski narodič prelivati potoke krvi zato, da bi sto milijonski narodi slavili zmago rdeče revolucije?

Če kdo pravi, da je to res potrebno, mi moramo mi s Prešernom odgovoriti:

»Strašna slepota je človeka!«

F. K.

Komunisti na Goriškem razkrinkani

»Domoljub«, ki je že pred več kot četrt stoletja hodil v hiše zavednih goriških Slovincem, ki je tako rekoč imel svoj dom v tolminskih in cerkljanskih gorah, v goriških Brdih, v goriški okolici, sončni Vipavi ter na krnem Krasu, je svojim rojakom ostal do danes zvest, dasi ni mogel obiskovati njihovih domov. Danes sicer »Domoljub« lahko prihaja tja čez nekdanjo mejo, vendar se najdejo ljudje, ki bi radi »Domoljub« in drugim slovenskim listom prepovedali vstop v slovenske vasi in hiše. To delajo ti »osvoboditelji« zato, da bi ljudstvu prikriji resnico, da bi ljudje ne zvedeli, kdo in kaj so ljudje, ki zdaj s kraljevskim orožjem v rokah »osvobajajo« zavedne goriške Slovence njihovega premoženja, njihovih domov in življenj. Začelo se je prav tako, kakor pred dvema letoma pri nas v Ljubljanski pokrajini. Zdaj nam od vseh strani Goriške dežele, s Krasa in Primorja prihajajo poročila, ki jih prinašamo v naslednjih vrstah, da bi slepci spregledali in mutci spregovorili resnico. Če se to ne bo zgodilo, bodo nazadnje kamni razdejanih slovenskih domov kričali v svet resnico, da je komunizem grobokop slovenskega naroda na tej in na oni strani, kjer koli že slovenski rod 1200 let prebiva. Naj slede poročila:

Ljudem se odpirajo oči

Preprosto ljudstvo je že od vsega začetka slutilo, da »osvoboditelji«, ki so spetelka kakor krotka jagneta prihajali v slovenske vasi, niso prave barve, vsaj take ne, kakršne so si goriški Slovenci želeli. No, pa so se našli med nekaterimi redkimi izobraženimi gospodje, ki so ljudi mirili, češ da prihajajo niso »čisto prav«, da pa vendarle kaže z njimi držati, ker bodo goriške Slovence osvobodili. Zdaj, ko je ljudstvo videlo, da »rdeči« prihajajo z orožjem badoglijske razpade armade napadajo zgolj slovenske ljudi, je sprevidelo, kako prav so imeli tisti izobraženci, ki so ljudi pravočasno svarili in jim dopovedovali, da se za temi »osvoboditelji« skriva zgolj krvavi in tolovajski obraz mednarodnega komunizma.

Trpljenje je pa goriške Slovence zmodrilo, kakor je zmodrilo druge. Moški iz goriške okolice, ki so bili pri komunistih v hribih, se v masah vračajo na svoje domove. Mnogi so se vrnili celo

z orožjem in pravijo, da bodo z njim pobili vsakega komunista, ki bi jih hotel znova vabiti v hribe. Tja so za domobranstvo zelo ugodna, čeprav zlatordeča sredinska levica še vedno hujska proti domobranstvu. Iz vseh krajev goriške in Primorske so skoraj enaka poročila: umori, požigi in preobračanje zapeljancev.

Komunisti prelivajo slovensko kri na Cerkljanskem

Naša poročila, ki so prišla nam v roke, dokazujejo, da je dostej izmed vseh goriških krajev največ trpelo Cerkljansko, kjer je komunizem napravil največ gorja. Poročilo se glasi:

Po dosedanjem pripovedovanju je Cerčno in okolica še največ trpelo zaradi komunističnega nasilja. Pred mesecem so napravili komunističen miting in ob koncu ulovili dve Slovenki sestri Maškot, občinskega tajnika in nekega domačina Slovenca, pisarja na občini z njegovo ženo Istrijanko. Vsi so takoj prosili, naj jim pošljejo duhovnika, ker so vedeli, za kaj gre. Vendar so komunisti prošnjo odbili. Med strašnim jokom žrtev in komaj zdrževano jezo prebivalstva so uboge ljudi vlekli proti Loznicam, do nekega žlebu za spuščanje lesa. Po tem žlebu so jih vlekli in porivali navzgor ter nekeje v gozdu postrelili. V prvem komunističnem valu je v tej fari padlo 30 nedolžnih žrtev, kasneje pa 70, tako da je sedaj število okrog sto.

Strahopetni morilci na Tolminskem

Ti tolovaji, oblečeni v slovensko narodno obleko, so začeli strašiti tudi na Tolminskem. Tako imenovane »terence« imajo po vseh vaseh in trgih. Ti so kajpak odgovorni tudi za vse zločine in umore, ker le ti rdečim rabljem sporočajo imena tistih, ki jih je treba čim prej pobiti, kar oni imenujejo »likvidirati«. Tako so ti »terenci«, ki drugače sede lepo doma na toplem, tudi v Tolminu sestavili seznam tistih, ki jih je treba čim prej postreliti. Ta seznam se imenuje »proskribcijska lista«. No, nanesejo pa je, da je den izmed tistih, ki so bili na tej listi, tisti papir v roke dobil. Tako je videl, kaj z njim ter z drugimi njegovimi znanci rdečkarji nameravajo. Mož se ni prav nič zmedel, marveč gladko dal poklicati pred se vse tiste »terenske« junake iz Tolmina, ki so ga sklenili umoriti. Ko so bili zbrani, jim je pokazal papir ter dejal:

»Veste, kaj vam na to povem? Mi vsi, kar nas je na tej listi, smo že naredili svojo opo-

Slovenskim družinam

Leto 1944 se začne v soboto in stoji v znamenju brezmadežnega Srca Marijinega, ki je jamstvo miru in lepše, Bogu in njegovim zapovedim zveste bodočnosti.

S prvim dnem novega leta računamo novo vrsto petih prvih sobot in s pobožnim svetim obhajalom dajmo Marijinemu Srcu častno zadoženje. Ne nehajmo z zadoščenjem, ker tudi žalitve še niso prenehale.

Slovenske družine se med to novo zadoštilno pobožnostjo pripravite na posvetitev brezmadežnemu Srcu Marijinemu in je ob primerem času z vso resnobo in otroško vdanostjo izvršite. Dajte Srcu božjemu in Srcu Vaše matere častno mesto v Vaših domovih in v Vaših dušah.

Storite to, da bo tako v Vaših družinah in po družinah v vsem našem narodu zmagoval brezmadežni Srce Marijino, potem bomo vredni njegove usmiljenja in bo mogla izpolniti svojo obljubo, »da bo tudi nam zasijala svet dvoja miru«. Božji blagoslov bodi po Mariji nad Vami vsemi.

V Ljubljani, 6. decembra 1943.

† Gregorij Rožman,
škof ljubljanski.

roko, in sicer v treh izvodih: en izvod hranimo mi vsak zase, drugi izvod je spravljen na varnem v Gorici, tretji izvod pa še bolj na varnem v Ljubljani. Torej oporoke ne bo mogoče uničiti. V oporoki pa smo navedli, kdo je kriv naše nasilne smrti. Zdjaj, gospodje, veste, kako in kaj je z nami. Zdjaj tudi veste, da je v naši oporoki natančno povedano, da ste naše smrti krivi vi, gospodje!

In »terenske junaki so se tega strašno ustrašili. Brž so začeli ugovarjati: »Veste kaj, to je pa nekrščansko! Kaj takega! Potem bodo pa nas umorili?«

»Seveda vas bodo, pa mi tega nismo krivi, ampak ste krivi sami, ker hočete nas umoriti. Vam se zdi kar v redu, če vi nas pihnete. Zdi pa se vam nekrščansko, če bi zaradi naše smrti kdo vas prijel? Poglejte, takšni ste!«

V Podmelecu so se skoraj vsi prisilni mobiliziranci vrnili razočarani domov. Komunisti pa sedaj raztresajo Wilsonove letake z »aeroplanom«, a ta aeroplan je tako neroden, da pušča za seboj sled čevljar. Šole ni, ker ni nikogar, ki bi hotel zastoj učiti. Komunistično usmerjeni učitelji se pa za te vrste žrtev nič kaj ne navdušujeta.

Polom v goriških Brdih

Nemška vojska je razbila komunistično brigado, ki se je klatila po Brdih. Prisilni mobiliziranci se vračajo skrajno spremenjeni domov in trdijo, da jih tudi s silo nihče več ne bo spravil v komunistično družino.

Zaradi pridige odveden novomašnik

V Kojskem, v Brdih, so komunisti dne 24. novembra odpeljali novomašnika Franca Pefca, ki je pridigal o krščanskem pojmovanju svobode. — Prebrskali so mu vse župnišče in ker so našli nekaj protikomunističnih knjig, so ga vlekli v Zapotok in ga tam na dolgo in široko zasliševali. Ker pa imajo komunisti nalog, da zaenkrat duhovnikov na Goriškem še ne pobijajo, so po dolgem zasliševanju gospoda novomašnika izpustili. Zdjaj vsaj vemo, kako nevarna je komunistom prava »krščanska svoboda«!

Umori in nasilja na Vipavskem

Kako so komunisti v Vipavi umorili znanega slovenskega narodnjaka dr. Petriča, je znano. — Kako plenijo po hišah slovenske liste, zlasti »Domoljub«, je tudi znano. Danes naj povemo nekaj podrobnosti, kako je mlado fanto v St. Vidu na Vipavskem »puzevalo« slovenske krščanske starše. Poročilo »kole« govori:

V St. Vidu pri Vipavi je neki mlečnozob fant razkladal moderno vzgojo: do 15. leta naj bo otrok domi, s 15 letom pa je to formiran človek, ki mora biti deležen popolne svobode, tudi glede vere in svetovnega nazora, razume se predvsem tudi glede politike. Če bi starši hoteli vplivati nanj, ima pravico, da se jim upre, če bi pa izvajali nanj pritisk, ima ta formirani 15 letni človek pravico starše tudi ubiti ali vsaj naznaniti terenskemu odboru, da to namesto njega opravi.

Vipavski župan dr. Petrič umorjen

Strašen zločin je zopet zagrešila rdeča garda. 28. novembra je pod njenimi streli padel odvetnik dr. Emil Petrič. Pod sedanjo upravo je bil imenovan za župana v Vipavi. Pokojnik je bil pri ljudstvu priljubljen ter je zlasti kot župan veliko pomagal ljudem. Lansko leto je moral zaradi svoje prepričanosti prebiti več časa v ječi. Ko je nastopil župansko mesto, so komunistični »dololjubci«, ki bi najrajši videli, da bi povsod zavladala zmeđa, zahtevali, naj odstopi, češ da uradi ne smejo poslovati. Ker je bil toliko pameten in neustrašen, da tega ni storil, so ga podrli s svinčenko. Pokojnik je bil star 44 let ter je že dolgo odvetnikoval v Ajdovščini.

Nadaljnja poročila z Vipavskega se glase:

V Podragi so komunisti ubili 14 ljudi, med njimi tudi učitelja Lapajneto, ki je bil po rodu Idrjičan. Govori se pa, da je število žrtev naraslo že na 20.

V okolici Vipave še vedno straši komunistična brigada, ki je pa precej razbita. Zato pa so terenci toliko bolj delavni. Pred kratkim sta dva prisilna mobiliziranca ušla in se vrnila v domačo vas, komunisti pa so namesto enega odpeljali njegovo sestro, ki se ni več vrnila.

V Plačah pri Ajdovščini so komunisti zahrbtno pobili celo družino. Edini vzrok umora: poštna slovenska družina ni odobrvala komunističnih zločinov.

Tabor pri Rihenbergu. K nam so prišli domobranci iz Trsta in — čudo prečudno — nikogar niso ubili, nikogar niso odrli, nikomur ukradli živino in blago, čeprav so nam jih komunisti prej predstavljali le kot morilce in tatove. Ljudje so prijazni in junaških slovenskih fantov veselili in jim gredo v vsem na roko.

Kraševci komunistom obračajo hrbet

Sv. Križ pri Trstu. V prvi zmedli se je posrečilo komunistom z najrazličnejšimi lažmi spraviti nekaj fantov iz deklet v hribe. Sedaj pa se jih je že mnogo vrnilo, ostalo je v hribih točno devet parov: devet fantov in devet deklet. Njih usoda je še vedno neznan. Ljudstvo pa je v celoti spoznalo, kaj prinaša komunizem in je zato odločno proti komunistom. Vsi si želijo reda in miru. V kraj se počasi vrača pravo slovensko življenje. Ljudje se zelo zanimajo za slovensko šolo. Petje v cerkvi je po dolgih letih zopet slovensko in sedaj so začeli tudi z vajami za narodne pesmi.

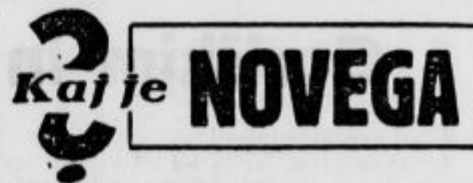
Korte v Istri. Pri nas so ljudje sami proglili za orožje za boj proti komunistom. V Ledino so nato prišli komunisti in vprašali za pot v Korte. Kortežani pa so brž proglili pomoči in komunistična nevarnost je bila odstranjena.

NOVI GROBOVI

V St. Vidu nad Ljubljano so pokopali Terezijo Kregar roj. Bitenc. — V Radovljici je umrl 77 letni posestnik in nekdanji župan Anton Mrak. — Na Planini pri Raketu je dotrpel trgovec in gostilničar Zvonko Kopitar. — V Gorici je odšel v večnost Josip Kerševani, zunan trgovec s kolesi. — V Ljubljani so umrli: sodni pripravnik Dušan Štepič, zvančnik drž. železnice v p. Rozman Ivan, trgovec-juvelir Alojzij Fuchs, strokovna učiteljica Marija Vidic, redovnica M. Antonija Aljančič, drž. pravobranilec dr. Vidmar Jože, posestnik Hostnik Adolf, poštna uradnica Nada Bajec roj. Tomažič, uradnik Gospodarske zveze dr. iur. Ludvik Arko, Bevič Franc in Zitiak France ter ključavničarski mojster Avgust Martinčič. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

Atenski vodovod

je pravo tehnično čudo. Zgrajen je v poslednjem desetletju. Atene niso imele dobre pitne vode, okoli zgodovinskega Maratona pa je polno zdravih vrelcev. Zajezili so zato dve veliki dolini na maratonskih ravninah in naredili veliko umetno jezero, ki vsebuje 45 milijonov ton vode. Vodo dovajajo v mesto močne cevi. Umetno jezero zapira zid, ki je na dnu 74 metrov debel, proti vrhu pa 4,5 m širok, dolg je 285 m in visok 50 m. Po zidu je speljana avtomobilska pot, da lahko vozijo z ene obale na drugo. Ta zid in ostale naprave so delali pet let. Dela so končali pred sedmimi leti.

d Kristusove besede: Bodite usmiljeni in usmiljenje boste dosegili! Je izbral prezident general Rupnik za gesto vzeza podviga za Zimsko pomoč. Z njim je povedal vse.

d Veliki uspehi krščanske dobroteljnosti. V teku letošnjega avgusta in septembra je škofijsko karitativno tajništvo v Ljubljani izvedlo s pomočjo Vincencijevih in Elizabetnih konferenc za vso Ljubljano splošno podporo akciji, pri kateri so bili deležni podpore predvsem taki, ki drugod ne prejemajo javnih podpor. Tem se je izplačalo v dveh mesecih 245.873 lir. Dijakom-bežuncem za hrano, stanovanje in obleko se je posebej izplačalo 132.000 lir. Če seštejemo vrednost vse podpore v denariju in v blagu, ki jo je podelila škofijska dobrodelna pisarna tekom dobrega leta, zneslo skupaj lepo vsoto 2.613.465 lir. Če pa uštejemo še posojila, ki so jih prejeli razni begunci proti poročitvu škofijske dobrodelne pisarne in po njenem posredovanju, bi znesla celotna podpora 3.050.925 lir. K tej vsoti so prispevali domači dobrodelci okrog 600.000 lir, vse drugo, to je okrog 2.000.000 lir pa je prejela škofijska dobrodelna pisarna od Prezvizičeneza in iz Vatikana.

d Nov kelih za Breziansko Marijo. Te dni so prinesli v ljubljansko stolnico Brezjanski Materi nov kelih, dar kongregacije gospa pri oo. jezuitih. Kelih je krasno domače delo in nosi napis: Mariji Devici — Slovencev kraljici.

d Sprememba ur zatemitve. Od dne 6. decembra dalje je čas zatemitve od 17 do 6.30.

d Pomilostitev obsojencev. Nedavno je bilo v Ljubljani iz zaporov izpuščenih 392 jetnikov. — Sedaj prihajajo domov posamič ali v manjših skupinah iz Italije mnogi obsojenci, ki so bili sojeni od italijanskega vojnega sodišča v Ljubljani in ki so prestajali kazen po raznih italijanskih kaznilnicah. Mnogi obsojenci pa se še nahajajo v Italiji. Zatrjujejo, da se ti v najkrajšem času povrnejo na svoje domače domove. V sodni palači tik vstoparja pri vходу je sedaj pritrjen poseben nabiralnik, v katerem se devljejo prošnje v zadevah pomilostitve obsojencev. Nad nabiralnikom je pristavljeno kratko navodilo za postopanje s pomilostitvenimi prošnjami. Te prošnje naj se vlagajo v omenjeni nabiralnik. Zadevna pojasnila se dajejo strankam ob sredah in sobotah v času od 10. do 1. ure. To v sobi št. 133, desno v drugem nadstropju. Izven teh dni in ur nevladnih strank ne sprejemajo.

d 50 letnico svojega vojaškega službovanja je obhajal pred kratkim v Celovcu živič zdravnik glavnega stana dr. Hans Richter, generalštabni zdravnik v bivši avstroogrski armadi. Napisal je več medicinskih knjig za ljudstvo.

d Državno sodišče za sojenje ministrov in državnih tajnikov so dobili na Hrvaškem. Predsednik tega sodišča bo vsakokratni predsednik vrhovnega sodišča. Razprave bodo tajne. Brez odobrenja Poglavnika ne bo mogoče umakniti obtožbe.

d Semenski krompir. Nemški svetovalec za prehrano in kmetijstvo pri Pokrajinski upravi dr. Kulterer je izjavil, da bo na podlag mogoče dobiti dobro semensko blago, toda samo proti zamjenavi, tako da bo vsak prejemnik semenskega krompirja moral oddati isto količino lastnega krompirja za občo prehrano.

d Dodelitev fižola in graha za božič. Vrhovni komisar za Jadransko Primorje dr. Rajner je naklonil Ljubljancem za letošnji božič 10 vagonov fižola in graha.

d 25 let že deluje v ljubljanski Drami znani slovenski igralec Edvard Gregorin.

d Ko se je trudil priveslati do brega. 54 letni nadučitelj Jožef Grossl iz Porečja na Koroškem je sklical v Vrbi zborovanje političnih voditeljev in se je poročil tja s čolnom po jezeru. Ko se je ponoči vračal v temi in mori, je zablodil in se je izčrnan znašel spet v Vrškem zalivu. Ko se je trudil priveslati do brega, je zaradi prehudega napora podlegel srčni kapi.

d Mladini od 9. do 18. leta, kakor tudi razne vrste delavcem, ki so v posesti dodatne živilske pakiznice, je pristojna nemška oblast dovolila nakazanje dnevnega obroka kruha za 75 gramov. Zvišanje je bilo hvaležno sprejeto od vseh, zlasti pa od doraščajoče mladine.

Robinzonove ZGODBE

18

Ta izlet je bil zelo zabaven. Videl sem veliko število zajcev in lisic, ki pa so se precej razlikovale od naših. Ustrelil sem jih nekaj, o zgolj iz radovednosti, ker sem za prehrano imel boljše meso. Imel sem v izobilju kozje meso, golobe in želve. Boljšega si nisem mogel zaleti.

Ob vsakem izletu sem šel le kake dve miljii daleč od doma, seveda, če bi meril vzdaljšo v ravni črti. Toda pot me je vodila na deeno in na levo, tako da sem v resnici naredil mnogo več poti in sem se zvečer vrátil do-

mov pošteno utrujen. Včasih sem spal na tleh, včasih pa na prostem v viseči mreži.

Ko sem si ogledoval pokrajino, sem spoznal, da me je morje vrglo na manj prijazni del otoka, kjer sem našel le tri želve, medtem ko jih je bilo tukaj vse polno. Tudi ptičev je kar mrgolelo; nekateri so bili silno lepi, a imena jim nisem vedel. Spoznal sem samo neko vrsto gosi, ki se je izdala s svojim gačanjem. Sicer bi bila lahko molčata, ker bi jo bil spoznal tudi po zunanosti. Brikone je hotela na vsak način vzbuditi mojo pozornost!

Lahko bi postreljal toliko ptičev, kolikor bi hotel; a zdelo se mi je bolj pametno, da prihranim strelivo za večji plen, kakor na primer za kožo. Tukaj pa ni bil primeren kraj za lov, ker je bila sama planjava, kjer me je

divjačina zagledala že od daleč in zbežala.

Rekel sem, da je bil ta del otoka mnogo boljši od tistega, kjer sem pristal. Kljub temu pa me niti malo ni mikalo, da bi se preselil kemkaj. V dosedanem bivališču sem se čutil kakor doma, tako sem se privedil. Tukaj pa se mi je zdelo, da sem v tuji deželi.

Naredil sem že kakih dvanaest milj ob obali in tukaj zasadil v zemljo močan kol kot znak, nato pa sem se spet vrnil.

Sklenil sem, da bom ob prihodnjih izletih odšel od doma v nasprotni smeri, da dospem od druge strani h kolu.

Ob povratku sem krenil po drugi poti, ker sem si hotel ogledati še druge dele otoka. Zdelo se mi je, da bom z lahkoto našel svoje bivališče. To pot pa sem slabo našel, kajti izgubil sem se. Ko sem prehodil kake tri ali štiri milje sem se znašel v ozki dolinici, med visokimi gorami, tako da se nisem mogel ravnati po soncu, ki ga nisem videl. A kakor da bi to še ne bilo dovolj, sem se kmalu znašel v gosti megli. Zdelo se mi je, kakor da sem na dnu morja in nisem več vedel, v katero smer naj krenem. Megla se ni dvignila več dni. Ves v strahu sem taval kar na slepo, dokler končno nisem prišel na prosto. Prišel sem zopet na obalo.

Poiskal sem kol in ga prav kmalu našel. Otdod sem se vrnil domov po poti, po kateri sem prišel. Hodil sem počasi in večkrat počival, ker je bilo zelo vroče in je bil tovar, ki sem ga moral nositi, precej težek. Nosil sem puško, sekuro, strelivo in še plen, ki sem si ga priskrbel med potjo.

Na tem potovanju je pes izsledil mlado kozo. Stekel sem k njemu in mu jo vzel iz gobca. Privezal sem ji vrvi okoli vratu in jo vlekli domov. Prišlo mi je namreč na misel, da bi bilo pametno, če bi začel s kozjerejo, da bi tako prihranil strelivo, ki mi bo prej ali slej gotovo pošlo.

Mučni dnevi.

Kako sem bil vesel, ko sem zopet zagledal svojo hišico! Zdelo se mi je, da se mi omare in vsi drugi predmeti smehljajo ter govorijo: Pozdravljen, gospodar! Ves srečen sem jih božal in prevzelo me je močno ginjenje.

Minil je dober teden, preden sem se temeljito odpočil po trupalosem potovanju v strašni vročini.

»A tudi te dni nisem lenaril. Najprej sem se lotil kletke za papigo. Naredil sem jo iz vrbovih vej. Bila je precej lepa. Saj sem že povedal, da sem postal kar spreten v pletenju kosar in podobnih stvari. Papigi sem dal ime Pollpoll; zakaj sem jo imenoval tako, povem pozneje. Pollpoll se je kmalu tako udomačil, da je nisem imel več zaprte v kletki. Z veliko potrpežljivostjo sem jo učil tudi govoriti.

Pozabil sem povedati, da sem pustil mlado kozo v poletni hišici. Bila je tako uporna, da je nisem mogel vleči s seboj. Ker se mi je mudilo domov in sem imel že drugega tovara dovolj, sem jo pustil tam. Šele tretji dan sem se spomnil nanjo. Nemud-

ma sem stekel nazaj. Bil sem zelo v skrbeh, če mi ni medtem že poginila od lakote in osamelosti. Bila je že živa, a silno suha... Komaj me je zagledala, je začela očitajoče meletati. Jaz pa sem ji odvrnil: Sama si kriva. Zakaj nisi hotela iti z menoj? Saj sem ti obljubil, da se ti ne bo zgodilo nič žalega. Utrgal sem šop trave in s to vabo privedel živelco v teku domov. Kmalu se je udomačila in postala kar ljubezniva do mene. Bila je moja neolčljiva tovarišica. Res se živali nemalekkrat bolj navežejo na človeka kakor ljudje. Brez dvoma pa so navadno bolj iskrene in se nikdar ne izneve-rijo.

»Kaj pa kozliček z leseno nogo? boste vprašali.

Še vedno je živ in zdrav. Ko sem živo čutil lastno samoto, sem se spomnil tudi na njegovo. Sklenil sem, da mu dam tovarišico. V začetku je bila kozica nekam nezadovoljna; morda zato, ker je bil tovariš šepast. Končno pa se je zadovoljila in postala sta velika prijatelja. Tudi jaz sem bil tega zelo vesel, ker sem računal, da bora imel dovolj mesa, ne da bi mi bilo treba trošiti smodnik. Seveda tudi tako ne bo šlo brez truda. A kako je mogoče živeti brez dela?

Jesenska delevna doba me je zopet spravila v hišo. 20. septembra sem obeljal drugo obletnico na enak način kot prvo. Še z večjo vnemo sem se zahvaljeval Bogu za njegovo varstvo, o katerem sem bil zdaj še bolj uverjen. Ljudje mnogokrat gledajo na božjo Previdnost kakor na bančnika. Če ta ne plača takoj, domnevajo, da je propadel. Koko smo nespametni, ko ne pomislimo, da smo le čisto majhno orodje v ureditvi stvarstva. Če bi bili manj nepotrpežljivi in nezauoni in s tem pritegnili nase pravično kazni, bi morali spoznati, kako se to, kar se nam zdi zelo, nemalekkrat spremeni v našo korist. Trdno moramo zaupati v Boga, ki nas nikakor ni ustvaril zato, da bi nas mučil ali nam škodoval.

Na dan obletnice sem čital sveto pismo več časa kot navadno. Med drugim sem bral tudi naslednji odlomek iz evangelija svetega Mateja:

»Ne bodite v skrbeh za svoje žive ljenje, kaj boste jedli, tudi ne za svoje telo, kaj boste oblekli. Ali ni življenje več ko jed in telo več ko obleka? Poglejte ptice pod nebom; ne sejejo in ne žanjejo in ne spravljajo v žitnice, in vaš Oče nebeški jih živi. Ali niste vi veliko več vredni ko one? Kdo izmed vas pa more s svojo skrbjo dodati svoji postavi en komolec? In za obleko, kaj ste v skrbeh? Poglejte lilije na polju, kako rastejo; ne trudijo se in ne predejo, a povem vam, da se še Salomon v vsem svojem sijaju ni oblačil kakor katera izmed njih.«

»Če pa travo na polju, ki danes stoji in se jutri v peč vrže, Bog tako oblači, ne bo li mnogo bolj vas, maloverni? Ne skrbite torej in ne povprašujte: Kaj bomo jedli in kaj bomo pili in s čim se bomo oblekli? Zakaj po vsem tem obravnavate nogeni. Saj ve vaš nebeški Oče, da vsega tega potrebujete. Išcite najprej božjega kraljevstva in njegove pravice, in vse to se vam bo navrglo. Ne skrbite torej za jutri, kajti jutrnji dan bo imel skrb sam zase; zadosti je dnevu njegove lastna težava.« (Mt 6 25-34.)

V teh čudovitih Jezusovih besedah sem našel neizmerno tolažbo in trdno zaupanje. Kadar koli se me je pozneje lotila žalost ali malodušnost, sem pomislil nanje, jih ponevjljal in primerjal z obljubo, ki sem jo čital drugje: »Nikdar te ne bom zapustil!«

Ali se ni že dve leti uresničevala ta obljuba? Torej?...

(Dalje prihodnjik.)

S palico sem zadel papigo, da je omamljena padla na tla

Abesinski obrazi

Abesinski semenišniki v Rimu

Abesinske žene

Koptski duhovnik

Koptski patrijarh

Abesinski vojak

Abesinska mladenka

Abesinska roparja

Ob abesinskem studencu.

U. Mioni — V. Lovšin

Zgodovinski roman
iz časov sv. Pavla

RAHELA

Dvorana zadnje večerje je bil veliki krščanski tempelj v Jeruzalemu, veliko svetišče nove Cerkve, podoba vseh molilnic, ki se bodo tekom stoletij dvigali Veličastvu Najvišjega. Tu se je posvečevala Evarhristija in s to dvorano so bili povezani zelo sladki spomini na Jezusa in Marijo, njegovo Matr.

Verniki so se tega večera polnočestvilno zbrali v dvorani; hebrejski romarji, ki so hodili tam mimo, so presenečeni opazovali množice, ki so se zgrinjale v skromno postopje in drug drugega spraševali: »Kaj pa bo v tej hiši?« in marsikateri je hotel vstopiti; toda farizeji, ki so prišli mimo, so kazali zobe in rekli: »To so prokleti kristjani, ki se zbirajo, da molijo križanega hudodelca.«

Romarji so se prestrašili. Kristjani so bili slabega slovesa po judovskem svetu. Farizeji in rabini so se trudili, da so hujskali javno mnenje proti njim.

Kak kristjan, ki je slišal malopridne besede, se je ustavljal, da bi pojasnil mesijanstvo Odrašenika.

»Mi molimo Jezusa, objubljenega Mesija, ki je trpel neizrekljive bolečine za naše grehe in ga je Bog obudil tretji dan od mrtvih!« so zviklali polni navdušenja in ljubezni.

Te besede plemenitega ugovora so izzvale zmečeh in roganje. Hebrejci se niso mogli povzpeti do velike skrivnosti odrešenja.

V ozadju dvorane je visel potni prt, na katerem je bila vtisnjena častitljiva podoba Rešenika. Ta častitljiva podoba je napravila globok vtis na Pavlove tovaršice. Sila jim razloži njen čudoviti postanek in Luka, ki je bil zdravnik, je kazal gnjen tovarišem rane, ki jih je odprla trnjeva krona na božanskem čelu. Pod potnim prtom je bila postavljena miza za opravljanje skrivnosti, s košaricami, kjer se je belil nekvašen velikonočni kruh; kajti za kristjane so vsi dnevi Velika noč ali neprestano odrešenje, in kelih, natočeni z vinom.

Dvorana se je polnila z verniki, ki so se vzajemno pozdravljali s poljubom miru. Glej, Mirje dijakoni, ki jih poznamo; Marija Markova mati, častitljiva starica v spremstvu dozorele žene, v kateri ne bi nihče prepoznal služabnice Rode, ki je bila pozabila odpreti pred Restnajstimi leti Petru ono znano noč, ko ga je bil angel rešil iz ječe; stari Nikodem, upogojen pod težo let, in Jožef Arimatejec tudi s sneznobelimi lasmi; stara Suzana in Ivana, vdova Herodovega dvornika, Kus, ki je šel za Jezusom in bil pričevalec njegovega vstajanja; Pavlin in njegov brat Natanael s svojo staro materjo Marijo, sestro Pavlovo, Simcon, Rešenikov bratrance in Jakobov brat, ki je za njim prevzel vodstvo jeruzalemske Cerkve, Abihon, Gamalielov sin, Bartimej, stari slence iz Jerihe in še mnogo drugih, ki so videli Gospoda in so bili obdarjeni z milostjo, pa so se spreobrnilo pozno, šele s potrpežljivim prizadevanjem apostolov, zlasti Jakobov; stari farizeji, saduceji, duhovniki, pismarji, pismouki in cestinarji.

Oblečeni so bili kaj skromno. Ti dobri so v zaletu svetega navdušenja vse razdali revežem; mnogi so se preživljali s skromnim, slabo plačanim delom svojih rok, drugi od miloščine; čudoviti reveži, ker so bili prostovoljni.

Prihiteli so v velikem številu, ker je bil to binkoštni večer in da bi videli in slišali Pavla, o katerem so mnogi mislili, da se je obrnil od Mozesa in Postave; nevarnega človeka, ki je s svojo prenapetostjo prizadeval škodo Cerkvi. Zeljni so ga bili videti in prenekateri je bil odločen, da ga bo strogo opomnil, mu očital zlo, ki ga je prizadejal in za pogovoril, naj da mir spreobrnenjem iz obreze in naj konča svojo pogubno delavnost. Ako bo hotel govoriti, naj govori Judom in jih navduši, da ostanejo zvesti Mozemu in Postavi, brez česar ni rešenja.

Pavlovi tovariši so bili predmet ostre prekušnje od strani spreobrnenjencev iz obreze. Bili so neobrezani, ki niso držali Postave, jedli svinjsko meso in se držali apostolovih idej. Bilo je že iznenadenje, ko so jih videli zbrane pred potnim prtom s sklenjenimi rokami v po-

božni molitvi. Ljubili so torej Jezusa. Še večje iznenadenje pa je bila vljudnost, ki so jo kazali njim Sila, Marko, Barnaba in Abihon. Nihče se ni čudil prvim trem; njihove slabosti za pogane so bile preveč znane; toda Abihon, sin tistega, ki so ga po pravici imenovali slava Postave...!

Ko je bila obsežna dvorana polna vernikov, je vstopil Jakob v Pavlovo spremstvu.

Nekateri niso še nikdar videli apostola, zato jih je pogled nanj presenetil. Kako, Ta mali starček, suh, sama kost in koža, bolehen, z bolnimi očmi, z nadušljivim hropenjem; ta človek, z rokami utrjenimi od dela — to naj bi bil Pavel, strašni Pavel? Pa tudi kdor ga je poznal, je videl, da se je zelo postaral; ni bil še šestdeset let star, vendar je bil izčrpan. Poznali so se njegovi napori, ogromno delo, dolga potovanja in vse, kar je delal za razširjenje evangelija; vedeli so, da ni noben apostol toliko delal kakor on, nobeden se toliko trudil; videli so obraz poln brazd, zoranih od mnogega mišljenja, od skrbi, od brige za vse od njega ustanovljene Cerkve, za vse krščanstvo, ki je bilo od njega odvisno in so čutili sočutje z ubogim bolnim starcem, ki je toliko delal; močno so zardevali, da so ga ovirali in ozračje je postajalo ugodno v njegovo korist.

Jakob prinelje Pavla k mizi, ki je služila za oltar. Škofje, duhovniki in dijakoni so ju obkrožili.

Preden je začel Jakob sveto daritev, je rekel:

»Naš preljubi soapostol, ki smo ga Peter, Janez, jaz in vsi, ki smo apostoli, izbrani od našega Gospoda Jezusa Kristusa, epoznali za nam enakega in kateremu smo podali roke, ko smo si podelili apostolat; mi apostoli iz obreze in on iz neobreze, vam bo spregovoril nekaj dobrih besed. Poslušajte ga, bratje, in zahvalite Gospoda, ki je storil zares velike reči, poslušajoč se tega ponižnega služabnika, ki je ponosel njegovo ime do skrajnih mej zemlje.«

Vsi napenajo ušesa.

Pavel spregovori lahko, mirno, kakor je bil navajen govoriti množici.

»Bratje, vi vsi veste, da sem bil v svojih mladih letih drznega sreca in da sem sklenil mnogo storiti proti imenu Jezusa Nazarečana, kakor sem tudi storil v Jeruzalemu in ko sem imel pooblastilo od velikih duhovnov, sem dal mnogo svetih zapretil v ječe in izrazil svojo željo, naj jih umore. In po vseh sinagohah sem večkrat, da bi bila kazen huiša, prisilil preklinjati in ko sem vedno bolj divjal proti njim, sem jih preganjal tudi izven mesta. Ali ni postal morda Štefan ena mojih žrtev, tisti Štefan, ki so ga mnogi med nami videli, slišali in ljubili, bolj kot kdo drugi, vzrok mojega spreobrnenja?«

Drget in zgražanje je preletelo vse poslušalce. Da, on je bil sovražnik krščanskega imena, grabežljiv volk iz rodu Benjaminovega, napovedan po umirajočem Jakobu, ki je postal pozneje krotko jagnje.

Pavel nadaljuje:

»Ko sem šel v Damask s pooblastilom in dovoljenjem velikih duhovnov, sem zagledal popoldne veliko luč z neba, ki je bila bolj svetla od sonca, me je krog in krog obsevala in vse, ki so bili z menoj. Vsi smo popadali na tla in zaslišal sem glas, ki mi je po hebrejsko rekel: »Savel, Savel, zakaj me preganjaš? Teško se je naslanjati na os. Tedaj odgovorim: »Kdo si, Gospod?« Gospod mi reče: »Jaz sem Jezus, ki ga ti preganjaš. Toda vstani in stoj, kajti zaradi teza sem se ti prikazal, da te napravim za služabnika in pričevalca stvari, katere si videl in za katere se ti bom prikazal in te rešil tega ljudstva in poganov, med katere te zdaj pošiljam, da jim odpreš oči, da se spreobrnejo iz teme k luči in iz oblasti satana k Bogu in prejmejo odpusčenje grehov in dediščino med svetimi, s pomočjo vere, ki je v meni.«

Pa ni samo meni Gospod razodel, da me hoče za služabnika med pogani; razodel je tudi svojemu služabniku v Damasku po imenu Ana-

nija, ki me je določil za izbrano orodje, da ponosim njegovo ime med pogane, kralje in sirove Izraelelove.

»Vsi vi to veste, bratje, Ko sem bil krščen, sem odšel v Arabijo, da sem molil in sem tam ostal tri leta; potem sem prišel gor v Jeruzalem, da bi videl Petra.

V Antiohiji je bil isti Sveti Duh, ki je določil mene in Barnaba za oznanjevanje med pogani; Peter, Janez in Jakob so odobrili moje poslanstvo, mi podali roke, me potrdili za služabnika neobrezanih in njim in meni in nam in Svetemu Duhu, ki je govoril po naših ustih, se je zdelo prav, naj ne nalagamo spreobrnenjencev iz poganstva nobenega drugega bremena, razen tega, da se zdrže tega, kar je darovano malikom, mesa zadušenih živali in nečistovanj.«

Sam Jezus me je hotel za apostola med neobrezanci. Kdo bi se drznil ustavljati volji našega Boga in Gospoda. Odločil je Sveti Duh in mi, da ne nalagamo krščenim bremena Postave; in kdo bi se drznil nalagati jim breme, ki ga mi sami, Judje po rodu, ne maramo nositi?«

Apostol jim nato pripoveduje o velikih rečeh, ki jih je storil Jezus med pogani, ki se je poslužil njegove službe; govori o svojih potovanjih, o množicah, katerim je oznanjal, o mnogih, ki so verovali, o cvetočem krščanstvu povsod, o zborih glasov, ki proslavljajo Kralja Mesija, ki se dvigajo po vsem poganskem svetu, o veri spreobrnenjencev, o njihovi ljubezni do Jezusa; o njihovih žrtvah zanj, o spoštovanju, ki ga imajo do svetega pisma, o dobrih delih, ki jih izvršujejo, o mlodarih, ki so jih zbrali za materno Cerkev. Poslušali so ga zadržljivi. Privrkat jim je govoril na ta način in začeli so razumevati, da je krščanstvo nekaj več kakor samo odrešenje Izraela. Njihov razgled se je razširil; videli so križ zmagovati na svetu in mnogi so čutili, da se jim je srce razlilo v brezmejno veselje in veliko navdušenje. Vendar ne vsi. Nekateri, zlasti izmed nekdanjih farizejev, so se zgražali in bali, da bodo izgubili prvenstveno stališče v Cerkvi, ki se je širila med pogani. Ze se težišče krščanstva nagiblje na zahod, Peter, poglavar Cerkve, je utrdil svoj sedež v Rimu; kristjani iz poganstva so po številu mnogo prekašali spreobrnenjence iz judovstva; grozilo je, da se bo Cerkve izoblikovala po veliki večini iz poganskih členov mesijansko kraljestvo postaja vesoljno kraljestvo in Izrael nehava biti izvoljeno ljudstvo, božje ljudstvo, predmet njegove posebne ljubezni. To jim napravljalo veliko obžalovanje in Pavlovo pripovedovanje še povečava njihovo jezo. Zlo se je mnogo bolj raztegnilo, kakor so si sami mislili; ne samo nekateri, marveč mnogi, mnogi pogani so se spreobrnilo: »Cerkve naših rodov je bila mnogo močnejša od Cerkve iz obreze.

Pavel je imel srečno namigavanje za ključek.

Odrašenik je poslal svoje apostole oznanjat evangelij vsem narodom. Njegova zapoved se je uresničila: vsi so slišali veselo oznanilo. Jezus je zagotovil apostole, da bodo dali pričevanje zanj do krajev zemlje; in v kratkih petindvajsetih letih od božje zapovedi ga povsod slave. Prav pred petindvajsetimi leti je v tej dvorani prišel nad apostole Sveti Duh; in pri prvi Petrovi pridigi so bili nazvoči ljudje iz vseh krajev. Zakaj je Sveti Duh hotel, da vsi ti narodi slišijo po svojih zastopnikih prvi Petrov govor? Ne morda zato, da pokaže, da so vsi poklicani v Jezusov hlev? Beseda ni segla samo do njih, marveč tudi do Macedoncev, Grkov, Ilircev in po prizadevanju Petra, najljubšega Gospodovega apostola, ki ga je bolj ljubil kot drugi, tudi nekatera mesta v Italiji in celo Rim, kjer si je glavat Cerkve postavil svoj sedež, od koder pase Jezusovo čredo in vodi usodo krščanstva. Vsi se morajo tedaj veseliti in slaviti Gospoda Jezusa, ki je hotel razliti svojo slavo med narodi.

Apostol je začel razpravljati o pritožbi, češ da ovira Mzeosovo Postavo. Nikoli je ni obsodil res pa je, da je celo vzel botrstvo štirih judovskih kristjanov, ki so napravili obljubo nazirjstva in se bo z njimi očistil v templju.

Mrmranje začudenja in odobravanja so izzvale njegove besede. Torej ni bilo res, kar so je govorilo o Pavlu. On ni zametal Postave; niti je zabranjeval.

(Dalje prihodnjaš.)

Kmečki dom

Inž. Kotlušek:

Preskrba kmečkih posestev s pitno vodo

(Dalje.)

Če se najnižje stanje studenca krije s potrebno vodno množino, je podan dokaz, da je studenec dovolj močan za nameravano vodno preskrbo. Če se pa izkaže, da je studenec sicer večji del leta močnejši, ob suši pa nima za nekaj tednov potrebne količine, se ni treba obupati. Da se krije primanjkljaj, se zgradi primeren velik rezervoar. Ako znaša n. pr. za prej navedeni primer dnevni primanjkljaj 500 litrov za dobo enega meseca, bo potreben rezervoar z vsebino $500 \times 30 = 15.000$ litrov = 15 m³. Čim večji je primanjkljaj vode, toliko večjo vsebino bo moral imeti rezervoar. S tem se pa povečajo tudi gradbeni stroški in pri določeni meji se ne splača več graditi vodovoda.

Vzporedno s preiskovanjem studenca glede jakosti je treba preiskati tudi njegovo kakovost v kemičnem, fizikalnem in bakteriološkem pogledu. Te preizkušnje se morajo izvršiti pri različnih stanjih studenca. Za fizikalni in kemični pregled je potrebno okrog 2 litra vode. Steklenica mora biti dobro očiščena, najbolje prekuhana v vreli vodi. Za bakteriološko preiskavo mora biti steklenica za okrog 2 del sterilizirana. Take sterilizirane steklenice imajo v lekarnah ali pa jih da na razpolago higienski zavod. Vodo za preiskavo je treba vzeti pazljivo tik od izvira in steklenico dobro zapečatiti. Nato jih je treba poslati higienskemu zavodu v Ljubljani, ki vodo preiskusi. Obenem s steklenicami je treba poslati poročilo, v katerem je popisana okolica studenca, navedena njegova jakost, ter datum in ura, ko je bila steklenica napolnjena. Pogostokrat je ocena vode v fizikalnem postopku neprimerna. Zlasti kraški studenci so v deževnem pogledu kalni. S primernim zajetjem studenca in čiščenjem preko peščenih filtrov se ta pomanjkljivost odpravi. Če pa je ocena vode neprimerna v kemičnem ali bakteriološkem pogledu, je treba napraviti posebne čistilne naprave, ki so razmeroma drage in bo kmečki posestnik zanje težko imel potrebna sredstva.

Če bo posestnik vestno upošteval vsa ta navodila, si bo lahko ustvaril jasno sliko, ali naj gradi vodovod ali ne. Gradbeno dovoljenje izda okrajno glavarstvo, kateremu je treba predložiti načrt, ki ga more napraviti le za to poklicani strokovnjak. Ni namen te razprave podrobneje obravnavati gradnjo vodovodov, naj bo le v pomoč pri presoji, za kakšno vrsto vodne preskrbe se bo podeželski posestnik odločil.

Vodnjaki.

Če ni mogoče napraviti vodovoda, bo skušal posestnik dobiti vodo v vodnjaku. Mora si pa biti na jasnem, da z vodnjakom ne doseže vedno uspeha. Talna voda se zbira na nepropustni podlagi, ki jo tvorijo glinaste ali kompaktne skalnate plasti. Na tej podlagi se giblje voda v propustni plasti v smeri splošnega padca nepropustne plasti. Oni del propustne plasti, ki je napolnjen z vodo, se imenuje vodonosna plast. Gladina vodonosne plasti je odvisna od dotoka površinske vode in narašča ali pada, kakor je določen letni čas deževen ali suh. Zato mora biti izkopan vodnjak dovolj globoko v vodonosno plast, sicer bo ostal ob večji suši brez vode. Pri črpanju vode se bo gladina vode v vodnjaku znižala. Pri neprenehnem črpanju določene množine vode bo gladina polagoma padala ter končno zavzela neko stalno nižino. Ko črpanje preneha, se dvigne vodna gladina polagoma zopet na prvotno višino. S poglabljanjem se kapaciteta vodnjaka poveča in doseže višek ob nepropustni plasti. Poglabljanje v nepropustno plast pa ne bo izboljšalo vodnjaka. Lahko sep ripteti, da se prebije nepropustno plast in začne voda uhajati v spod-

nje plasti. Pogostokrat dobimo pod zgornjo vodonosno plastjo še eno ali več vodonosnih plasti. V plitvo ležeči vodonosni plasti, ki ni zavaran pred pronicanjem površinske vode, bo le slaba voda. V takem primeru bo kazalo izrabiti drugo vodonosno plast, če je dosegljiva. Pri prebijanju zgornje nepropustne plasti je treba delati zelo oprezno, da ne bo zgornja voda pronicala ob stenah vodnjaka v spodnjo vodonosno plast.

Najbolj preprosta oblika vodnjaka je abesinski vodnjak (Nortonov vodnjak). Z močno ostjo opremljeno in spodaj preključnjo železno čep zabijemo do talne vode. Z navadno ročno črpalko deluje tak vodnjak le do globine 5–6 m. V ilovnatem terenu se cev rada zamaši in jo je treba izpirati. Če pa to ne za- leže, jo je treba izvleči, očistiti in zopet zabiti.

Dobro uporabni so abesinski vodnjaki le v lahkem peščenem terenu. V debelejšem materialu so pa težave z zabijanjem.

Nadaljnja oblika vodnjakov so vrtni, ki dosežejo lahko velike globine. V naših krajih se ta način še ni pogosto uporabljal, ker imajo le redke trdne opreme za vrtanje. Delo je razmeroma priprosto in tudi ne predrago.

Najbolj razširjeni so pri nas zidani vodnjaki. Napravimo jih bodisi s podzidanjem ali pa s pogrezanjem. Podzidani vodnjak se podkopuje in podzidava v pasovih po 30–80 cm od zgoraj navzdol. Pogrezani vodnjak se pa izpodkopuje in pogreza zaradi lastne teže, obenem se pa dozidava obod vodnjaka na nosilem vencu. Zlasti pri podzidanju so delavci stalno v nevarnosti, da jih zasuje. Vsaka malomarnost povzroči lahko nedogledne posledice. Zato sme biti pri gradnji vodnjakov zaposleno le strokovno izvežbano osebje, voditi pa morajo delo le oblastveno priznani vodnjakarski strokovnjaki. Paziti je treba posebno, da vodnjak ni zidan v bližini gnojšč, greznic ali ponikovalnic, od katerih naj bo oddaljen vsaj 10 m proti padcu podzemnega toka.

(Dalje priložn.)

NAŠI VELIKI MOŽJE

Blaž Kocen

Blaž Kocen je eden izmed naših najznamenitih zemljepiscev. Rodil se je 1821 v Hotunju pri Ponikvi ob južni železnici. Gimnazijo je obiskoval v Celju med leti 1834 do 1839, nato pa je obiskoval dveletni licej v Gradcu. Po želji svojih staršev je nato vstopil v bogoslovje v Celovcu in postal 1845, mašnik. Zatem je kaplanoval pri Sv. Rupertu nad Laškim, v Sošanju in v Rogatcu. Ko pa je ob presnovi urednjaja šolstva dunajska vlada potrebovala večje število gimnazijskih profesorjev, je povabila tudi mlade duhovnike, naj se posvetijo profesorskemu poklicu, kdor čuti veselje do tega stanu. Iako se je tudi Kocen odzval temu povabilu in začel poučevati na gimnaziji v Celju leta 1850. Posebno so ga veselile prirodoslovne vede, zato je l. 1852 odšel na Dunaj na tamkajšnje vsučilišče študirat prirodopis, fiziko in računstvo. Že naslednje leto je vse te skušnje za pravega profesorja opravil z odličnim uspehom. Zato je bil takoj sprejet v državno službo kot pravi profesor in kot tak služboval v Ljubljani, v Gorici in v Olomucu. Povsod se je odlikoval kot izvrsten strokovnjak. Bil je tudi član izpitne komisije za ljudske in meščanske šole. Kmalu pa se je začel posebno zanimati za zemljepisje in za izdelavo zemljepisnih kart ali atlantov. Da bi se temu delu še z večjo vneto mogel posvetiti, je l. 1870 vzel šolski dopust in se preselil na Dunaj, da bi tudi od blizu mogel nadzorovati izdelovanje zemljepisnih kart. Bil pa je bolehen, lotila se ga je za- vratna bolezen — jetika in, ko se ji je 1871 pridružila še vročinska bolezen, je petdeset let star umrl na Dunaju.

Glavna Kocenova zasluga je bila ureditev zemljepisnega pouka na naših gimnazijah. Najprej je poskrbel za dobre učne knjige na tem področju. Že v Ljubljani je začel pisati knjige te vrste, a kaj kmalu so njegova dela zaslovela po vsej Avstriji kot najboljša te vrste. Skoraj vsi njegovi zemljepisni učbeniki so v kasnejših letih doživeli po več izdaj, nekateri kar po dvajseti! Podobne knjige je napisal tudi za naše ljudske šole. Tudi te so bile prevedene na najrazličnejše jezike, ki so takrat vladali na ljudskih šolah v Avstriji, med njimi seveda ni manjkalo slovenske prireditve, kajti izvirnike je Kocen največ pisal v nemščini.

Še pomembnejše delo kot pri učbenikih je opravil Kocen pri sestavljanju in izdelavi zemljepisnih kart za gimnazije in ljudske šole. Do njegovega časa so samo mehanično posnemali prejšnje zemljepisne karte. Kocen pa je uvedel bolj znanstveno delo pri njihovem sestavljanju. In še tole je zelo važno: do njegovega časa so bile šole v Avstriji navezane zgolj na uvoz

zemljepisnih kart iz Nemčije. Zdaj pa je Kocen v zvezi s požrtvovalnimi založniki dosegel, da se je na Dunaju osnovala prva tiskarna, prvo podjetje, ki se je samo lotilo izdelovanja teh kart. Na Dunaju so sedaj pod Kocenovim vodstvom začele izhajati zemljepisne karte, namenjene najrazličnejšim šolam v Avstriji, in te karte so bile primernejše in boljše od prejšnjih uvoženih! Bile so namreč preglednejše, s imeni manj natrpane in ozirale so se predvsem na avstrijske dežele, torej na domače zemljepisje. Zemljepisna karta za ljudske in meščanske šole je izpod Kocenovih rok prvič izšla 1860, za gimnazije pa naslednjega leta 1861. Pozneje so ta gimnazijski zemljepisni atlant neprenehoma izpopolnjevali najrazličnejši strokovnjaki, tako da je do leta 1921, doživel — reci in piši — nič manj kot tri in štirideset izdaj! Čeprav so te zemljepisne karte Kocenovo osnovo že davno izgubile, vendarle je še zmerom na njih blestelo Kocenovo ime, ime prvega izdelovalca in osnovalca!

V Kocenovih zemljepisnih kartah se prvič v svetovni književnosti iz zemljepisja pojavijo tudi slovenska imena, tudi imena in podoba slovenskih dežel in krajev, tako da nas je mogel spoznati tudi znanstveni svet. Od l. 1875 se v njegovih kartah prikazuje tudi slovensko ozemlje s podrobnim prikazom Kranjske, Istre, Goriškega in Dolenjskega. Kocenov atlant je bil prirejen ne samo v nemščini, marveč tudi v češčini, poljščini in italijanščini. Tudi velike šolske stenske zemljevide je napravil Kocen, in sicer zahodno in vzhodno poluto vsega sveta, Evrope, Štajerske, Koroške, Zgornjo in Spodnjo Avstrijo, češke dežele, Palestino ali Sveto deželo, pripravljal pa je tudi posebno veliko karto slovenskih dežel, pa je zaradi prezgodnje smrti ni mogel dokončati.

Tako po pravici štejemo Kocena za graditelja zemljepisnega pouka na naših in vseh avstrijskih gimnazijah, pa tudi za začetnika realnih gimnazij sploh! V spomin na tega velikega moža so Slovenci že 1898 odkrili spominsko ploščo na šolskem poslopju na Ponikvi, 1921 pa na njegovi rojstni hiši v Hotunju, da so ga tako prišli med naše velike može!

Najlepše božično darilo je:

„IVANHOE“

evropski roman v slikah, katerih
le 205 - knjižl.

7.

Malha je namreč govoril o kralju in njegovem razglasu; zvedel pa ga je bogvedi kje — najbrž od potujočih trgovcev.

Nenadno pa se je kočarja nekaj posvetilo. Stekel je za že odhajajočim Malho.

8.

Ko je prišla kmalu nato žena domov, je našla samo speče otroke in prevrnjen stol. Misliła je, da je tel mož k sosedu na delo in da se bo vrnil šele na večer.

A batarja ni hotelo biti od nikoder; ne zvečer in ne vse dni potlej.

9.

Minila so leta... Kočarjevi otroci so odrasli in se razšli. Osivela mati je ostala sama z edinim sinom Benjaminom po imenu. Ta ji je obljubljal, da ji bo ostal zvest do smrti.

PRAVNI NASVETI

Začasna ureditev plač. Oberster Kommissar für die Operationszone Adriatischer Küstenland je izdal odredbo v začasni ureditvi plač v zasebnem gospodarstvu. Po tej uredbi je prepovedana vsaka sprememba plač in mezd, določenih z državnimi, pokrajinskimi in kolektivnimi pogodbami, kakor tudi vseh ostalih delovnih pogojev nameščencev in delavcev. Do nove ureditve plačilnih in delovnih pogojev se smejo zvišati minimalne mezde in plače, z oblastveno odobrenimi določene z pogodbami, največ do 30% z veljavnostjo od 1. dec. 1943 dalje.

Izplačilo mezd rodbinam v Nemčiji zaposlenih delavcev. S pristojnega mesta poročajo, da bo v kratkem mogoče izvršiti plačila predumov na mezde delavcev, ki so zaposleni v Nemčiji. Že v prihodnjih dneh se bodo v Ljubljani preko Hranilnice ljubljanske pokrajine izplačevali predumji na pričakovane mezde in sicer v višini 1000 lir za rodbine, katerih možje delajo v Nemčiji in po 500 lir za rentnike, ki imajo terjatve nasproti nemškimi zavodom za socialno zavarovanje. Izplačilo se bo izvršilo onim pripadnikom rodbin, ki predložijo bančna potrdila iz katerih so razvidna prejšnja plačila in potrdilo sindikata o tem, da so delavci dejansko zaposleni v nemški državi. Rentniki pa morajo predložiti rentni odlok in dokazilo o zadnjem izplačilu.

Novi davščina v Ljubljani. V Ljubljani bodo z novim letom uvedli novo socialno davščino, ki jo bodo morali plačevati oni, ki imajo nad 20.000 lir letnih dohodkov. Ta davščina se bo odmerjala od državnih davkov in to v višini od 4% navzgor.

Okrog sosedov

Splitski škof proti letalskim napadom

Splitski škof dr. Kvirin Klement Bonifatič je poslal brzojavko kardinalu Svete stolice, v kateri zaradi najnovejšega bombardiranja Splita, pri katerem je bilo zadetih 7 cerkev, med njimi znamenita katedrala, 4 samostani, cerkev vasi Sušurac in v ostalem zgolj stanovanjske hiše, opozarja na popolnoma ustrahovalen značaj angloameriških napadov, ker daleč naokoli ni nikjer nobenih važnejših vojaških ciljev.

s Novi hrvatski veliki župani. Zaradi imenovanja dosedanjega velikega župana dr. Heferja za ministra za narodno gospodarstvo je imenovan na njegovo mesto za velikega župana v Osijeku in za Baranjo inž. Azančajič. Za velikega župana v Travniku je imenovan štabni vodja ustašev v Mostarju Babič, za velikega župana v Sarajevu pa dr. Kulenovič.

s Komunistični porazi na Hrvaškem. Po poročilih, ki prihajajo v Zagreb, doživljajo posamezne komunistične enote v Bosni neprestane poraze. Kljub velikim količinam orožja, ki so ga dobile po Badoljevem izdajstvu od sovorcev, danes ne predstavljajo več nobene vojaške organizirane skupine, ki bi mogla imeti tudi najmanjše izgleda za kak uspeh. Nemške in hrvatske čete jih povsod neusmiljeno zasledujejo in po vrsti načno uničujejo. Mesto za mestom, kraj za krajem pada v nemške roke. Ljudstvo teh naselij pozdravlja nemške in hrvatske čete kot osvoboditelje izpod komunistične tiranije in morije. V zadnjem času so komunisti doživeli posebno hude poraze pri Novi varoši in Prijepolju ter so na bojišču pustili 385 mrtvih ter 824 ujetnikov. Nemške čete so razen tega zaplenile tudi 4 tanke, 16 strojne, težke metale granat, veliko količino streliva in drugega orožja ter veliko preskrbovalno skladišče. Med poraženimi in razkropljenimi komunističnimi tolpami je zaradi stalnega zasledovanja in načrtnega in gotovega uničevanja zavladala popolna zmeda in zbežanost.

s Srbi nočejo biti komunisti. Ministrski predsednik general Nedič je znova ostro obračunal s komunistom. »Mi smo antikomunisti in antiboljševiki,« je dejal, »in srbski narod si ne želi drugega, kot da bi ostal še nadalje srbski. Boljševizem pa nima nič skupnega s srbskim duhom in s srbsko civilizacijo. Srbski narod ljubi svojo sveto zemljo in jo bo branil do poslednjega moža ter se bo boril proti komunizmu, da bi ohranil svojo deželo, svojo rodbino in svojo vero.«

»Smrkavca, molita!«

Ti blagi, dobri gospod kanonik, Luka Jeran, ki si gadujočemu študentu — morda tudi kdaj kakemu nevrednemu — potolažil prezni želodec stokrat, tisočkrat! — Včasih si se naredil celo hudega. Pa nisi bil. Zares ne. — Saj si bil dober kot maslen kruh. — Takrat si bil pa resnično hud, ko si srečal v bližini stolnice pred kakimi 60 leti dva fantalina prav tisti čas, ko je zvonilo polodne. — Oba pokrih glavi; — kakopa — (Oba živita še danes, a glavi jima pokrivajo sedaj že čisto beli in tudi razredeni lasje). — Čemu bi ne priznal, da sem bil eden izmed obeh prav jaz?! — — To-rej...

Radoveden je bil najbrž gospod kanonik, o čem študentov, ki je izdajal zadnje solde za svojo — Jeranovo dijaško mizo, — radoveden pravim, ali nimava morda tišev pod klobukoma. — —

Pa je zagrmelo:

»Smrkavca, molite!«

Ne vem več dobro, kako in koliko naju je bilo sram takrat. — Vem pa, da bi me bilo danes še bolj. —

Toda ne gre sedaj za to. —

Tisti dve besedi: prvo krepko po učinku, drugo nujno po potrebi, hočem poklicati v spomin sedanjost. — Dvomim, da bi bila današnji čas vzgoja doma in v šoli na splošno kaj prida boljše od tedanje. Jaz vsaj se ne morem domisliti, sem li že videl tako-le opoldne ob zvonjenju anglovega čučenja, da bi se odkril, kaj šele pokrival, taki-le »nedebudni« fantalini, ki v modernih časih še nosi pokrivalo. — Ej, koliko jih je, ki sploh ne vedo več, čemu pojo zjutraj, opoldne, in zvečer, zvonovi naših cerkev. Kako neki? Koliko pa je še naših domov, kjer starši uče otroke, da se mora tudi na cesti ob času zvonjenja dati čast Bogu! Koliko še takih, ki v družinah sploh še molijo? — Je-li potem čudno, da pride gosposki poba kakih 12 do 13 let z elegantno »mamá« pokrit celo v cerkev, kot sem nekoč doživel v Celju. Seveda sem mu zbil kapo z glave, a »miloživca« je — kakopak ogorčena na — me odvihrala s smrkavcem iz cerkve. Šlihen dogodek se mi je pripetil kasneje v ljubljanski stolnici — samo s to razliko, da je kulturna narodna dama kar v cerkvi nataknila pokrivalo poba na polizano betico. —

Pa se potem še čudimo, da 14letni smrkavec stresa ob zadnjih večernih urah komunistične papirje po ljubljanskih ulicah! —

A šola? — Moj Bog! Kar tudi najboljši učitelj verouka s težavo vcepi v mlade glave, mu pa podere učitelj, ki mu nista dala dobre, kaj šele verske vzgoje niti dom niti šola, — in ki je ne more dati cerkev, pa naj si še tako prizadeva. — Na navedenih dveh primerih že lahko vidimo, kakšna »vzgoja« vlada po prenekaterih naših domovih. O šoli niti ne govorim. To naj store drugi, bolj poklicani. — Mlade irkoline in frkije, ki sploh še prihajajo v cerkev, a se obnašajo in pode tako kakor so se včasih purani in pure, ki jih je gonil Bosanec s šibo in s psom kot čuvajem, bi bilo treba učiti manir. — Tako spremstvo bi bilo potrebno današnji mladini! —

Jaz pa mislim, da imamo mi starejši, ki smo se učili v šoli življenja, dolžnost in pravico seči tudi v lase pobalnu, da se nauči dostojnosti, ako ne gre drugače. —

O, ko bi danes vstal blagi Luka Jeran! to bi grmelo iz njegovih ust: smrkovci, molite. F. K-n.

s Koncerti za nemške vojake. Nedavno sta bila za ranjence in bolnike nemške vojske v Lovranu in Opatiji dva koncerta, na katerih so sodelovali nemški in italijanski godbeniki in pevci. Nanadlnji koncert za nemške ranjence bo v kratkem. Pripravil ga bodo člani ljubljanske opere.

Pod orožje so jih pozvali. Na poziv zagrebškega vojnega okrožja so morali dne 10. novembra nastopiti običajni vojaški rok vsi potrjeni visokošolci, ki jim je bila služba v kadrskem roku odgodena in prav tako vsi maturanti, ki dostoj še niso odslužili vojaškega roka. Poziv je namenjen vsem dijakom letnika 1925 in starejšim. — Na podlagi nove zakonske odredbe se med vojno lahko pozivajo v vojaško službo mladeniči, ki so končali srednjo ali nji enako šolo ne glede na njihovo starost.

s Hrvatska dežela je velika in bogata ter lahko prehrani ne le šest, temveč 16 ali pa celo več milijonov ljudi, je izjavil Poglavnik ob drugi obletnici ustanovitve ustaške ženske organizacije.

Križem sveta

Razpust sovjetske Kominterne — prevara

Španski časopis »Informaciones« prinaša pojasnilo glede zaupne okrožnice znanega sovjetskega voditelja Dimitrova in piše med drugim, da vsebina te okrožnice odstranjanja poslednje dvome, ki bi se utegnili biti glede laži o razpustu kominterne. Dimitrov v tej okrožnici sam priznava, da je razpust tretje internacionale zgolj »strateški manever« in da bo organizacija pod imenom »likvidacijski odbor kominterne« svoj cilj svetovne revolucije še dalje zasledovala.

Nemčija si je gotova končne zmage

Bolgarski časopis »Slovo« poudarja, da se bodo živčna vojna, letalsko nasilje in anglosaksonska lažna propaganda razbili ob npravnostni obrambi nemškega naroda in njegovih zaveznikov. Sovražni poskusi, doseči odločilne vojaške uspehe, so izpodleteli. Vseobča mobilizacija v Nemčiji bo v odločilnem trenutku učinkovala. Anglosaksonci in Sovjeti poskušajo doseči z letalskim nasiljem odločitev, ker se bojijo daljše vojne in se čutijo za njo preslabe. Nemčija in njeni zavezniki pa so nasprotno na vse pripravljene in si bodo z neodjenljivo voljo izvojevali končno zmago.

Običajne gostobesedne izjave

Nedavno so se voditelji Anglije, Amerike, Rusije in Kitajske posvetovali v egiptskem Kairu, oziroma v perzijskem Teheranu in stavili zahteve, kakor da imajo zmago že v žepu. V tem pogledu piše japonski »Nippon Times« v uvodniku tudi tole: »Obe konferenci sta pokazali zgolj običajne gostobesedne izjave, ki v nobenem primeru ne bodo vplivale na izid vojne. Edinstvo milijarde vzhodnoazijskega prebivalstva in sila orožja jamčita, da ne bo sovražnik nikoli utegnil uresničiti svojih visokotelečnih načrtov.«

Najcenejše, pa najprimernejše božično darilo

za staro in mlado je in ostane naša

»Družinska pratika«

podoba sv. Družine na načelni strani. Poleg zanimive, obče koristne in zabavne vsebine, Vam nudi dva jset lepih knjižnih nagrad. Segajte po njej, ne bo Vam žal! Dobite jo povsod!

Ali padejo mačke res vedno na noge

Splošno je razširjeno mnenje, da se ujame mačka vedno na noge, pa naj pade še s take višine. To naziranje velja popolnoma le tedaj, če je žival povsem zdrava in če sama prostovoljno skoči. Ako mačka pade, če jo prisilimo k skoku ali jo celo vržemo ali pahemo v globino, si sicer pomaga s svojimi zelo razvitimi ravnotežnimi organi, katerih sedež je v notranjih ušesih, zanesljivo pa vselej le ne pade na noge. Mnogo mačk se je že ubilo, ko so jih brezsrčni ljudje za zabavo vrgli iz višin.

Leže se lažje učiš?

Doslej smo menili, da samo lenuhi pri učenju leže na hrbtu. Toda z znanstvenega stališča imajo ljudje, ki pri učenju leže, vendarle prav. Neki irski profesor je namreč ugotovil s poskusi, da se glava, če ležimo, bolje oskrbuje s krvjo. Možgani tedaj bolje delujejo in so tudi najbolj dojemljivi.

Sneg sežigajo

Po mestih je pozimi velika nadloga, da je treba sneg kidati in odvažati, kar mnogo stane. Zato so v Hannoveru na Nemškem pred leti iznašli napravo, s katero bodo poslej sneg sežigali. Ves sneg skidajo na kupe, ga zmrežejo nato v poseben likaj, pod katerim kurijo, da se sneg staja.

Tudi na Francoskem so pred nekaj leti poskusili sneg kar na ulici stalliti, in sicer tako, da je po njem šel valjar, v katerem je bilo zakurjeno. Sneg se je res takoj stallil in snežnica otekala v kanale. Toda, kadar je bilo mraz, je snežnica kar na cesti zmrznila in nastala je velika poledica. Zato se to na Francoskem takrat ni obneslo. Hannoverka iznajdba je v tem oziru mnogo boljša. Zato je mogoče, da bodo kmalu po vseh mestih sneg sežigali.

Pet milijonov za prevod

Nagrado, kakršne ni dobil še noben znanstvenik za prevod, sta ponudila francoska akademija znanosti in neka založba znanemu starinoslovcu stotniku Auvergneu. Prejel naj bi pet milijonov frankov za prevod nekega perzijskega pisma, ki je star 2000 let. — Najnapornejše je bilo pri tem delu ločiti poedine liste papirusa, ki so postali s časom krhki in so se zlepili drug z drugim skoraj neoljivo. V nekoliko mesecih pa je učenjaku uspelo, da je napravil del rokopisa čitljiv in umljiv, in misli, da bo vse delo dovršil v dveh letih.

Drago zemljišče

Na daljnih kokosovih otokih ima angleško kabelsko društvo svojo podružnico. Nahaja se na pustem koralnem grebenu. Rodovitne zemlje ni dobili. Osebe tega društva, ki živi na teh otokih, je moglo dobiti zelenjavo in hrano sploh le v konzervah. Večkrat so skušali narediti vsaj malo vrt za zelenjavo, pa je bilo vse zaman. Ljudje so vse bolj čutili potrebo po vitaminih. Ker so se ponesrečili vsi poskusi, dobiti vsaj malo rodovitne zemlje za vrt na skalnatih otokih, se je društvo odločilo, privažati rodovito zemljo z 800 km oddaljenega otoka. Zemljo so res navozili in namočenci so se kmalu razveselili dragega zelenega vrtačka.

Zelenjava z morskega dna

V Cardiganskem zalivu na angleški zapadni obali so uredili »podmorsko farmo«, ki naj bi pridobivala dragocene podvodne rastline in jih uvedla v ljudsko prehrano. Raziskave so pokazale, da je v tem zalivu 53 različnih vrst podvodnih rastlin, ki so vse užitne. Ker imajo dosti raznih soli in vitaminov, so celo tečnejše in bolj zdrave nego kopne rastline. Poseben stroj, ki so ga postavili nalašč za to, kosi rastline na morskem dnu in jih dviga na površje. Doslej delajo do globine 40 metrov. Iz rastlin, ki so jih tako pridobili, so izdelali med drugim zelo osušeno mezgo. Cela vrsta rastlin pa je enako uporabna tudi za sestavo zdravil in tvoriva za plinske maske.

Mali oglasi

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

VEVERICNE KOŽE

in vse druge kože od dirjačine kupuje stalno trgovina Zdravšč, Ljubljana, Stari trg 30.

KUPIM

vsako množino majaronovih pleč. Osenar Janez, Tomšičeva 5 (pri klavnic).

SIVALNI STROJ

nov, predvojni material - prodam. Čilasček Marija, Trnovo, Kolezijska 19 - II. nadstropje.

SADNO DREVJE

marelice, kostanj, maroni, jabolka, bruske ter vsa druga plemena - v vseh oblikah, visoke, srednje in pritrilne, dobite pri Alojziju Podobnikar, drevničar, Dobrova pri Lj.

SPREJMEM SLUŽKINJO

za notranja in zunanja dela, proti dobri plači. - Nastop takoj ali z novim letom. - Naslov v upravi »Domoljub« pod št. 6732.

Čitajte »Domoljuba«!

Opozorilo!

Opozarjamo p. n. konzumente, da je Sedlar Ivan, lastnik tovarne hranil »Sladac«, Ljubljana-Moste, stavil v promet škatlje z napisom »Pravi Franckov dodatek kavic po 1/2 kg, katere pa ne vsebujejo našega izdelka. Te škatlje se razlikujejo od naših originalnih škatlj samo po barvi mlinčka na sprednji strani škatle. Na naši originalni škatlji je namreč mlinček temnomodre barve, torej iste temnomodre barve kot sta dva trakova in površina, na kateri se nahaja ime »Franck« na sprednji strani škatle, dočim je na škatlah, ki jih je stavil v promet Sedlar Ivan, barva mlinčka črna, a trakova in površina pa temnomodre barve.

Škatle Sedlarja Ivana sploh ne vsebujejo niti najmanjšega odstotka cikorije, temveč so napolnjene z neko drugo mešanico.

Proti Sedlarju Ivanu smo zaradi gornjega uvedli sodni postopek.

FRANCK industrija KAVOVINA D. D.

prej
Hinke Francka sinovi d. d.

ZAGREB

Križanka št. 28

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10				11				
12					13			
14	15		16	17	18		19	
20		21			22	23		24
25				26				
27					28			
29	30		31	32	33		34	
35		36			37	38		39
40				41				
42					43			

Vodoravno: 1. hrvatsko moško ime, 6. združitev, 10. izraelski kralj, 11. kraj na Gorenjskem, 12. velikan (tujka), 13. osinjak, 14. lahko-atletska vaja, 17. položaj v Jadranu, 20. dir, 22. geometrijski izraz, 25. žito, 26. jetničar, 27. zamorsko plemo, 28. izraelska žudežna jed, 29. državica v Aziji, 32. teniško orodje, 35. oseba iz Kociprovca Goribanca, 37. ribje jajce, 40. zagon (tujka), 41. vzor (tujka), 42. opora, 43. starorimski denar, egiptovski bog.

Navpično: 1. znamka koles, 2. del glave, 3. drevo, 4. pristanišče na Finskem, 5. slovenski pisatelj, 6. števnik, 7. cerkveni čas, 8. del glave, 9. žensko ime, 15. pijača, 16. del telesa, 18. pokrajina med Donavo in Savo, 19. zdravilna rastlina, 20. puščava v Aziji, 21. reka v Sibiriji, 23. svetopisemska oseba, 24. sorodnik, 30. plug, 31. mesto zabavišče, 33. Verdijeva opera, 34. državna blagajna (tujka), 35. klej, 36. naslov Prešernove pesmi, 38. ksanje, 39. mesto v Severni Italiji.

Rešitev križanke št. 27

Vodoravno: 1. želod, 6. slap, 10. udar, 11. omelo, 12. pik, 13. imenik, 14. anoda, 15. Tomo, 17. nota, 19. čeber, 21. usad, 22. Ivana, 23. struja, 25. kip, 27. trot, 29. Anica, 31. ropot, 34. Arad, 35. osa, 36. jed, 37. Oka, 39. jarek, 40. Avar.

Navpično: 1. župan, 2. edinstvo, 3. lakota, 4. Ovid, 5. domačija, 6. smet, 7. lenoba, 8. ali, 9. pokora, 16. menica, 18. adut, 20. Eva, 21. ustroj, 24. ropar, 25. Kirov, 26. padar, 28. rosa, 30. nada, 32. oje, 33. tek, 38. KA.